

УДК 343.35:343.9:336.143

DOI 10.33244/2617-4154.2(19).2025.183-193

Н. А. Сперкач,*канд. юрид. наук,**доцент кафедри кримінального права та процесу,**Державний податковий університет**e-mail: natali.sperkach@gmail.com***ORCID ID 0000-0001-6579-126X;****С. М. Михалевич,***здобувачка вищої освіти,**Державний податковий університет**e-mail: sofia.mykhalevych@gmail.com***ORCID ID 0009-0007-8864-4431**

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯМ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ТА ЇХНЬОГО НЕЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ

Стаття спрямована на дослідження сутності поняття «зловживання державними коштами», аналізу кримінально-правових норм, що регулюють відповідальність за розкрадання, нецільове використання та інші форми незаконного заволодіння бюджетними ресурсами, а також визначення напрямів удосконалення кримінально-правових норм з метою посилення боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері використання державних коштів.

Криміналізація такого діяння насамперед обумовлена гострою суспільно-політичною проблемою, що зазнала особливих масштабів після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Особливу хвилю негативу та обурення зазнали такі діяння тоді, коли почали виявляти факти незаконного привласнення гуманітарної допомоги у значних розмірах та її використання не за призначенням та з метою отримання прибутку.

В умовах воєнного стану особливої цинічності й зухвалості набуває проблема зловживання державними бюджетними коштами та їх нецільове використання. Важливо не тільки карати винних, а й створити систему для запобігання подібним зловживанням у майбутньому.

У зв'язку з цим питання кримінально-правового аналізу кримінальних правопорушень у фіскальній сфері, пов'язаних із зловживанням державними бюджетними коштами, набуває особливої актуальності. Потрібно дослідити існуючі проблеми правового регулювання в цій сфері, виявити найбільш поширені схеми та механізми вчинення таких кримінальних правопорушень, розробити ефективні механізми запобігання та протидії цим зловживанням.

Саме цим питанням і присвячена ця стаття, в якій буде здійснено кримінально-правовий аналіз зловживань коштами державного бюджету України, досліджено правові аспекти фіскальної політики, їхній вплив на економічну безпеку, стабільність і розвиток країни та оцінено ефективність чинного кримінального законодавства у сфері запобігання і покарання за ці кримінальні правопорушення. Закцентуємо увагу на потребі в комплексному підході до вирішення цієї проблеми, зокрема посилення контролю за використанням бюджетних коштів, підвищення професіоналізму державних службовців, залучення громадськості до контролю та міжнародне співробітництво.

Ключові слова: кримінальні правопорушення у фіскальній сфері, зловживання бюджетними коштами, нецільове використання бюджетних коштів, корупція, кримінально-правова відповідальність.

Постановка проблеми. В умовах складної економічної та політичної ситуації в Україні серйозною проблемою є значні масштаби зловживання коштами державного бюджету та їх нецільового використання. Це негативно впливає на економічну стабільність, соціальну справедливість та ефективність використання державних ресурсів. Особливої гостроти набувають питання у сфері фіскальної політики, що становлять неабияку загрозу економічній безпеці нашої держави з огляду на постійний дефіцит бюджету та необхідність забезпечення прозорості державних фінансових операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окрему увагу щодо кримінальної відповідальності за правопорушення у бюджетній сфері приділяли О. Васильчишин, О. М. Олійник, В. М. Руфанова, Р. Л. Степанюк, Н. А. Остап'юк, В. А. Нечитайло, Р. І. Сибірна та інші. Проте потребує комплексного наукового дослідження саме питання щодо притягнення до відповідальності за зловживання державними бюджетними коштами.

Мета дослідження. Провести комплексний кримінально-правовий аналіз зловживання коштами державного бюджету України, дослідивши кримінально-правові аспекти зловживання коштами державного бюджету, їх вплив на економічну безпеку та стабільність країни. Виявити основні види кримінальних правопорушень у фіскальній сфері, зокрема нецільове використання бюджетних коштів, та оцінити ефективність чинного кримінального законодавства у сфері запобігання та покарання за ці кримінальні правопорушення, запропонувавши методи його вдосконалення для забезпечення відповідальності у сфері управління державними ресурсами.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні, коли Україна перебуває на складному етапі трансформації та боротьби за економічну стабільність, питання ефективного, прозорого та підзвітного використання державних ресурсів, що забезпечить стійкість фінансової системи, зменшення корупційних ризиків та посилення довіри громадян до державних інститутів набуває особливої актуальності. Серед найгостріших питань, що спричиняють загрозу фінансовій безпеці країни та гальмують її сталий розвиток, є зловживання коштами державного бюджету України, їх нецільове використання та відсутність справедливого покарання за вчинення такого виду правопорушення.

Аналіз світового досвіду свідчить про те, що ефективність функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки, а також забезпечення соціально-економічної безпеки

держави значною мірою залежить від активної фіскальної політики. Фіскальна політика як інструмент державного регулювання передбачає використання різноманітних заходів, спрямованих на досягнення макроекономічної стабільності та збалансованості. Науковці надають визначення фіскальній політиці як сукупності фінансових заходів держави щодо формування величини і структури державних витрат, трансфертних виплат і системи оподаткування [2].

Н. І. Гончаренко, Р. М. Доля, Д. В. Сурін вважають, що фіскальна політика спрямована на стимулювання національної економіки і є комплексом заходів, за допомогою яких держава впливає на економіку, регулюючи структуру доходів і видатків. Це досягається через корегування видів та ставок податків, зборів та інших обов'язкових платежів, що надходять до бюджету й державних позабюджетних фондів. Крім того, держава визначає обсяги та структуру витрат на утримання, виплати, дотації, трансферти та субсидії на всіх рівнях управління. Цілеспрямована фіскальна політика сприяє підвищенню ефективності національної економіки та стимулює її зростання в умовах глобальної економічної інтеграції [3, с. 91].

Складність фіскальної політики полягає в її всеосяжному характері, адже вона впливає на всі економічні відносини. Цей вид політики відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансової безпеки країни, а отже, і її національної економічної безпеки, у боротьбі з тіньовою економікою та забезпеченні конкурентоспроможності [18, с. 5].

Проте саме через свій масштаб і значення фіскальна політика є об'єктом зловживань та вчинення кримінальних правопорушень. Кримінально-правовий аспект у цій галузі є надзвичайно важливим, адже зловживання бюджетними коштами, нецільове використання коштів державного бюджету, корупційна складова та загалом вчинення фінансових правопорушень ставлять під сумнів ефективність фіскальної політики та підривають економічну стабільність країни.

А відповідно до статті 17 Конституції України «забезпечення економічної безпеки країни є однією з найважливіших функцій держави, справою всього Українського народу» [9].

Масштаби зловживання коштами державного бюджету чи їх нецільового використання колосальні: щороку мільярди гривень, призначені для забезпечення потреб громадян, розвитку інфраструктури, освіти, медицини та інших життєво важливих сфер, опиняються в тіні, стаючи об'єктом незаконного збагачення корупціонерів. Особливе місце серед зловживань коштами державного бюджету займають фіскальні кримінальні правопорушення, зокрема, нецільове використання бюджетних коштів, розкрадання, корупція та інші форми зловживань у фінансовій сфері. Ці кримінальні правопорушення зазвичай мають латентний характер – їх важко виявити та довести, що створює сприятливі умови для зловмисників. Так, 20 листопада 2023 року НАБУ і САП викрили організовану групу, до складу якої входило керівництво Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, що заволоділо державними коштами на суму понад 62 млн грн. У період з 2020 по 2022 рр. власник групи компаній разом з керівництвом Держспецзв'язку створили схему для заволодіння бюджетними коштами, виділеними на закупівлю обладнання та програмного забезпечення. Вони залучили дві підконтрольні компанії,

засекретили закупівлю, щоб уникнути відкритих торгів і забезпечити свою перемогу. Підконтрольне Держспецзв'язку підприємство уклало договори на постачання ПЗ та послуг, перерахувавши понад 285 млн грн. Однак реальна вартість ПЗ становила 223 млн грн, а різницею в понад 62 млн грн заволоділи злочинці, вивівши кошти за кордон для подальшого розподілу [5].

Попри війну, корупційна складова в Україні залишається серйозною проблемою, що ставить під загрозу досягнення антикорупційної реформи останнього десятиліття. Гучні скандали, зокрема щодо закупівель під час війни, підривають довіру як громадян, так і міжнародних партнерів.

Особливого резонансу й обурення серед суспільства питання зловживання коштами державного бюджету та їх нецільове використання зазнало під час введення воєнного стану, оскільки корупційна складова гальмує ефективне використання державних ресурсів, потрібних для ведення війни, забезпечення військових амуніцією, озброєнням і загалом для відновлення країни. Попри численні реформи, корупційні схеми продовжують існувати в різних сферах – від розподілу гуманітарної допомоги до закупівель для армії. Масштаби корупції значно збільшуються через спрощення процедур та надзвичайну потребу в швидких фінансових рішеннях, що створює можливості для зловживань. Керівники місцевих органів влади, а також окремі бізнесмени та чиновники можуть використовувати ситуацію для власного збагачення, що послаблює здатність країни ефективно захищатися. Усі ці чинники значно ускладнюють боротьбу з корупцією, що наражає на небезпеку стабільність держави.

За даними Transparency International Ukraine, Україна в Індексі сприйняття корупції за 2024 рік посідає 105 місце поміж 180 країн [7]. Попри зусилля в боротьбі з корупцією, гучні скандали продовжують підривати довіру до влади, зокрема, Державне бюро розслідувань нещодавно порушило кримінальне провадження щодо обладнання із закупівлями одягу та білизни для ЗСУ. Компанії львівського бізнесмена Гринкевича, які раніше займалися будівництвом, виграли 23 тендери на постачання одягу для Міноборони на понад 1,5 млрд грн, що викликало значний суспільний резонанс. Слідство встановило, що компанії Гринкевича не мали належних потужностей для виробництва та зберігання одягу для Міноборони. Частину контрактів не виконали, деякі – лише частково, а в інших були значні затримки. Журналісти зазначають, що поставлені товари не відповідали заявленим вимогам. Попри це, компанії отримали повну оплату, а аналіз контрактів виявив завищені ціни. ДБР оцінює збитки держбюджету в 1,2 млрд грн [11].

У пункті 8 статті 7 Бюджетного кодексу України закріплений принцип, згідно з яким кошти з державного бюджету повинні використовуватися виключно за цільовим призначенням. Це означає, що вони можуть бути спрямовані лише на ті цілі, які чітко визначені в Законі України «Про Державний бюджет України» або рішеннях про місцевий бюджет. Використання коштів має відповідати напрямам, зазначеним у паспорті бюджетної програми або порядку використання бюджетних коштів, а також має узгоджуватися з розписом бюджету, кошторисом та планом використання бюджетних коштів [1]. Відповідальність за нецільове використання бюджетних коштів передбачена Кримінальним кодексом України, а саме статтею 210 ККУ [10].

Зловживання бюджетними коштами не лише завдають колосальної економічної шкоди державі, але й мають далекосяжні соціальні наслідки. Вони призводять до поглиблення бідності, зростання соціальної напруги, підриву довіри громадян до влади та її інститутів. Проте наша система правосуддя, на жаль, здатна «закрити очі» перед більшістю кримінальними правопорушеннями, не караючи винних і водночас руйнуючи віру громадян у справедливість і законність.

Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України, національна економіка зазнала значних збитків, що виражаються трильйонними сумами. Це зі свого боку зумовило падіння ВВП, збільшення обсягу державних запозичень та зростання дефіциту Державного бюджету України. Згідно з даними Національного банку України дефіцит зведеного бюджету без урахування грантів у доходах поступово зменшуватиметься з 19 % ВВП 2025 року до 7 % ВВП 2027 року [8]. За оцінками Міністерства економіки України, прямі збитки від війни станом на грудень 2023 року становили 152 мільярди доларів США, а загальна вартість відновлення та відбудови оцінюється у 486 мільярдів доларів США [19].

У той час, коли країна бореться за виживання, деякі недобросовісні управлінці не тільки не допомагають, а й поглиблюють кризу своїми зловживаннями. Завищені ціни на державних закупівлях [16], розкішні премії, незаконні збагачення [6], махінації [4] та неправомірні витрати є неприпустимими в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Наприклад, за даними пресслужби Національної поліції України, на Херсонщині було викрито масштабну схему розкрадання бюджетних коштів під час закупівлі зимової форми для військових тероборони – поставлена форма не відповідала стандартам Міноборони, не мала сертифікатів якості та фактично була непридатною для використання в ЗСУ. За даними правоохоронців, у результаті цієї оборудки підозрювані незаконно заволоділи понад 11,8 мільйона гривень з бюджету, а також планували отримати ще 9,2 мільйона, проте транзакцію вчасно зупинили [12].

На своїй сторінці в Telegram Херсонська обласна прокуратура повідомила, що колишнього заступника голови сільської військової адміністрації судитимуть за привласнення гуманітарної допомоги. Слідство встановило, що 2023 року чиновник незаконно заволодів електроінструментами загальною вартістю майже 64 тисячі гривень. Вони були передані адміністрації для роботи в умовах воєнного стану, однак посадовець використав їх у власних інтересах [13].

Статтею 201² Кримінального кодексу України передбачено відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [10].

Відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» «гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога у грошовій або натуральній формі у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами з мотивів гуманності отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують допомоги у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, скрутним фінансовим становищем, введенням воєнного або

надзвичайного стану, виникненням надзвичайної ситуації або тяжкою хворобою конкретної фізичної особи, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту» [14].

Обвинувальний акт уже передали до суду. Чоловіку загрожує від 5 до 8 років ув'язнення з позбавленням права обіймати певні посади до трьох років.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів, обумовлені комплексом криміногенних детермінант, зокрема економічні, політичні, правові, ідеологічні, організаційно-управлінські чинники та недоліки в діяльності правоохоронних органів [15, с. 88].

Задля того, щоб зменшити кількість кримінальних правопорушень у сфері фінансової політики, насамперед потрібно вдосконалити законодавство та привести у відповідність міжнародним стандартам нормативно-правову базу, зокрема, це стосується посилення відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері використання бюджетних коштів. Невідворотність покарання та співмірність покарання із завданою шкодою – рушійні принципи боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері зловживання та нецільового використання коштів державного бюджету.

Також потрібно запровадити ефективну систему внутрішнього та зовнішнього контролю за використанням бюджетних коштів на всіх рівнях влади, забезпечивши максимальну прозорість й відкритість бюджетного процесу, зокрема за рахунок оприлюднення відповідної інформації на офіційних вебсайтах органів влади. Це допоможе громадськості слідкувати за процесом надходження до бюджету коштів, їх цільового використання та здійснювати моніторинг використання бюджетних коштів з метою виявлення та попередження зловживань.

Серед важливих складових боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері зловживання та нецільового використання коштів державного бюджету варто зазначити:

- необхідність підвищувати кваліфікацію державних службовців;
- потреба в забезпеченні незалежності та неупередженості контролювальних органів від впливу органів влади;
- необхідність налагоджувати міжнародне співробітництво з метою обміну досвідом у сфері боротьби із зловживаннями бюджетних коштів.

Корупція, неефективність правової системи, вибіркова судова діяльність та безкарність – основні чинники, що розводять безлад у нашій системі правосуддя. Внаслідок цього суспільство стає жертвами ситуації, оскільки ті, хто мають владу чи фінансові ресурси, можуть уникнути покарання, а звичайні громадяни такої прерогативи не мають.

Відновлення справедливості можливе лише за умови реформування судової системи, підвищення прозорості її роботи та активної громадянської позиції, яка не дасть змогу корупції й свавілля визначати хід правосуддя.

Висновок. Проведене дослідження висвітлює комплексну та багатогранну проблему зловживання коштами державного бюджету України, особливо актуальну в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Аналіз фінансової політики, як важливого інструменту державного регулювання, підкреслює її значення для забезпечення економічної

безпеки країни. Водночас дослідження виявляє, що саме масштабність та значення фіскальної політики робить її об'єктом зловживань та кримінальних правопорушень, які підривають економічну стабільність і гальмують сталий розвиток держави.

Кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень, таких як зловживання коштами державного бюджету, їх нецільове використання, розкрадання та інші форми зловживань, свідчить про їх поширеність і латентний характер. Особливо гостро постає проблема зловживань під час воєнного стану, коли корупційна складова ускладнює ефективне використання державних ресурсів, необхідних для забезпечення обороноздатності країни та відновлення її інфраструктури.

Зловживання коштами державного бюджету мають не лише економічні, але й глибокі соціальні наслідки, такі як поглиблення бідності, зростання соціальної напруги та підірив довіри громадян до влади. Безкарність за вчинення таких кримінальних правопорушень лише посилює ці негативні тенденції та сприяє поширенню корупції.

З метою подолання проблеми зловживання державними бюджетними коштами, пропонуємо ряд заходів удосконалення, серед яких:

- удосконалення законодавства, а саме посилення відповідальності за такі кримінальні правопорушення, забезпечення невідворотності покарання та його відповідності завданій шкоді;
- проведення незалежного моніторингу бюджетних витрат із використанням належного супроводження цільового використання бюджетних коштів;
- належний рівень і стан планування щодо проведення фінансово-економічного моніторингу користувачів бюджетних коштів із залученням інших суб'єктів протидії нецільовому використанню державних коштів;
- посилення контролю, зокрема, запровадження ефективної системи внутрішнього та зовнішнього контролю за використанням бюджетних коштів на всіх рівнях влади, забезпечення прозорості та відкритості бюджетного процесу;
- підвищення кваліфікації державних службовців;
- створення умов для незалежної та неупередженої діяльності контролювальних органів;
- створення механізмів для активної участі громадян у контролі за використанням бюджетних коштів, забезпеченні доступу до інформації;
- обмін досвідом та залучення міжнародної допомоги у сфері боротьби зі зловживаннями бюджетними коштами.

Реалізація цих заходів потребує комплексного та системного підходу, а також політичної волі для подолання корупції й забезпечення ефективного управління державними ресурсами. Лише за умови консолідації зусиль влади, правоохоронних органів, громадськості та міжнародних партнерів можливо досягти позитивних змін у сфері боротьби зі зловживаннями державними бюджетними коштами та забезпечити сталий розвиток України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI.
2. Економічна теорія : посібник для вищої школи / Воробйов Є., Гриценко А., Лісовецький В., Соболев В. Київ : ТОВ «Корвін», 2003. 703 с.
3. Гончаренко Н., Доля Р., Сурін Д. Фіскальний інструментарій як ключовий елемент системи регулювання економічного розвитку держави на макrorівні. *Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2016. Вип. 5. С. 90–93.
4. Долари, ювелірка і квартири. Обшуки пройшли у ще однієї керівниці обласного МСЕК. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyvvv5pzmgro>
5. Заволодіння 62 млн грн при закупівлі програмного забезпечення: підозрюється керівництво Держспецзв'язку / Національне антикорупційне бюро України. URL : <https://nabu.gov.ua/news/zavolod-nnia-62-mln-grn-pri-zakup-vl-programnogo-zabezpechennia-p-dozriu-t-sia-ker-vnitctvo-derzhspetczviazku/>
6. Заволодіння понад 15 млн грн під час закупівлі продуктів для населення / Національне антикорупційне бюро. URL : <https://nabu.gov.ua/news/zavolodinnia-ponad-15-mln-grn-pid-chas-zakupivli-produktiv-dlia-naseleennia/>
7. Індекс сприйняття корупції в світі – 2024. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/>
8. Інфляція почне знижуватися з середини року, а зростання економіки пришвидшиться. Інфляційний звіт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-zniyuvatisya-z-seredini-roku-a-zrostannya-ekonomiki-prishvidshitsya--inflyatsiyniy-zvit>
9. Конституція України : офіц. текст. Київ : Кабінет Міністрів України, 2013. 96 с.
10. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04 2001 № 2341-III
11. «Мафія» Гринкевичів. На чому спіймали львівського бізнесмена та його родину? / Transparency International Ukraine. URL : <https://ti-ukraine.org/news/mafiya-grynkevychiv-na-chomu-spijmaly-lvivskogo-biznesmena-ta-jogo-rodynu/>
12. Майже 12 млн грн збитків на закупівлі форменого одягу для військових тероборони Херсонщини: підозри отримала група осіб. URL : https://www.npu.gov.ua/news/maizhe-12-mln-hrn-zbytkiv-na-zakupivli-formenoho-odiyahu-dlia-viiskovykh-teroborony-khersonshchyny-pidozry-otrymala-hrupa-osib?v=6799ddeeb9617&fbclid=IwY2xjawIGx05leHRuA2FlbQIxMAABHUP9hQV1IwI8tYpmcoBA-c88nd-UvSNiSrH8iP-tj5WIsH5CHvWbIpWlGw_aem_WJZMef4Xz8XCRGGMIMV3MA
13. Посадовець Херсонської СВА привласнив гуманітарну допомогу. URL : <https://intent.press/news/anticorruption/2025/posadovets-khersonskoi-sva-privlasniv-gumanitarnu-dopomogu/>
14. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
15. Сосков Р. М. Кримінологічна характеристика та запобігання органами прокуратури злочинам, пов'язаним з незаконним використанням бюджетних коштів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2019. 205 с. URL : https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyla_oformlenniyaspyskuvykorystanyhdzherel.pdf

Сперкач Н. А., Михалевич С. М. Кримінологічна характеристика та запобігання зловживанням щодо державних бюджетних коштів та їхнього нецільового використання

16. Справу про закупівлі дизпалива «Укрзалізницею» за завищеними цінами скеровано до суду. URL : <https://nabu.gov.ua/novyny/spravu-pro-zakupivli-dyzpalyva-ukrzaliznyceyu-zazavyshchenymy-cinamy-skerovano-do-sudu>
17. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Нецільове використання бюджетних коштів в умовах воєнних викликів: проблематика проведення судових експертиз. *Publishing house «Baltija Publishing»*. С. 350–356.
18. Якушно І. В. Фіскальна політика: сутність та особливості впливу на розвиток національної економіки. *Проблеми сучасних трансформацій*. № 6. 2022. URL : https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_6_2022
19. Ukraine targets value-added production to reshape wartime economy. URL : <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-targets-value-added-production-reshape-wartime-economy-2024-11-12/>

REFERENCES

1. Budget Code of Ukraine : Law of Ukraine dated 08.07.2010 No. 2456-VI.
2. Economic theory : a textbook for higher education / Vorobiev E., Hrytsenko A., Lisovetsky V., Sobolev V. Kyiv : Korvin LLC, 2003. 703 p.
3. Goncharenko N., Dolya R., Surin D. Fiscal tools as a key element of the system of regulation of the state's economic development at the macro level. *Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University*. 2016. Issue 5. P. 90–93.
4. Dollars, a jeweler and apartments. Searches were conducted at another head of the regional MSEK. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyvvyv5pzmgro>
5. Misappropriation of UAH 62 million during the purchase of software: the leadership of the State Special Communications Service is suspected / National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. URL : <https://nabu.gov.ua/news/zavolod-nnia-62-mln-grm-pri-zakup-vl-programnogo-zabezpechennia-p-dozriu-t-sia-ker-vnitctvo-derzhspetczviazku/>
6. Misappropriation of more than UAH 15 million during the purchase of products for the population / National Anti-Corruption Bureau. URL : <https://nabu.gov.ua/news/zavolodinnia-ponad-15-mln-grm-pid-chas-zakupivli-produktiv-dlia-naselennia/>
7. Corruption Perception Index in the World – 2024. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/>
8. Inflation will start to decline from the middle of the year, and economic growth will accelerate. Inflation Report of the National Bank of Ukraine. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-znijuvatysya-z-seredini-roku-a-zrostannya-ekonomiki-prishvidshitsya--inflyatsiyniy-zvit>
9. Constitution of Ukraine : official text. Kyiv : Cabinet of Ministers of Ukraine, 2013. 96 p.
10. Criminal Code of Ukraine : Law of Ukraine of 05.04.2001 No. 2341-III.
11. The Grynkevych “Mafia”. What did the Lviv businessman and his family get caught doing? / Transperency International Ukraine. URL : <https://ti-ukraine.org/news/mafiya-grynkevychiv-na-chomu-spijmaly-lvivskogo-biznesmena-ta-jogo-rodynu/>

12. Almost 12 million UAH of losses on the purchase of uniforms for the Kherson region's military territorial defense: a group of individuals received suspicions. URL : https://www.npu.gov.ua/news/maizhe-12-mln-hrn-zbytkiv-na-zakupivli-formenoho-odiahu-dlia-viiskovykh-teroborony-khersonshchyny-pidozry-otrymala-hrupa-osib?v=6799ddeeb9617&fbclid=IwY2xjawIGx05leHRuA2FlbQIxMAABHUP9hQV1IwI8tYpmcoBA-c88nd-UvSNiSrH8iP-tj5WIsH5CHvWbIpWlGw_aem_WJZMef4Xz8XCRGGMIMV3MA
13. An official of the Kherson SVA embezzled humanitarian aid. URL : <https://intent.press/news/anticorruption/2025/posadovets-khersonskoi-sva-privlasniv-gumanitarnu-dopomogu/>
14. On Humanitarian Aid : Law of Ukraine dated 22.10.1999 No. 1192-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
15. Soskov R. M. Criminological characteristics and prevention of crimes related to the illegal use of budget funds by prosecutors : Dissertation of Candidate of Law : 12.00.08 / Oles Honchar National University of Dnipro. Dnipro, 2019. 205 p. URL : <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravylaoformlennypyskuvykorystanyhdzherel.pdf>
16. The case of the purchase of diesel fuel by Ukrzaliznytsia at inflated prices was referred to court. URL : <https://nabu.gov.ua/novyny/spravu-pro-zakupivli-dyzpalyva-ukrzaliznyceyu-zazavyshchenymy-cinamy-skеровано-do-sudu>
17. Khomutenko V. P., Khomutenko A. V. Misuse of budget funds in conditions of military challenges: issues of conducting forensic examinations. *Publishing house «Baltija Publishing»*. Pp. 350–356.
18. Yakushno I. V. Fiscal policy: the essence and features of the impact on the development of the national economy. *Problems of modern transformations*. 2022. No. 6. URL : https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_6_2022
19. Ukraine targets value-added production to reshape wartime economy. URL : <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-targets-value-added-production-reshape-wartime-economy-2024-11-12/>

N. A. Sperkach, S. M. Mykhalevych. CRIMINAL CHARACTERISTICS AND PREVENTION OF ABUSE OF STATE BUDGET FUNDS AND THEIR UNINTENDED USE

The article is aimed at studying the essence of the concept of "misappropriation of state funds", analyzing criminal law norms that regulate liability for embezzlement, misuse and other forms of illegal appropriation of budget resources, as well as identifying areas for improving criminal law norms in order to strengthen the fight against criminal offenses in the field of using state funds.

The criminalization of such an act is primarily due to an acute socio-political problem that has become particularly widespread after the start of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine. Such acts experienced a particular wave of negativity and indignation when facts of illegal appropriation of humanitarian aid in significant amounts and its use for purposes other than its intended purpose and for the purpose of profit began to be revealed.

In conditions of martial law, the problem of misuse of state budget funds and their misuse acquires special cynicism and audacity. It is important not only to punish the guilty, but also to create a system to prevent such abuse in the future.

In this regard, the issue of criminal law analysis of criminal offenses in the fiscal sphere related to the abuse of state budget funds is becoming particularly relevant. It is necessary to study the existing problems of legal regulation in this area, identify the most common schemes and mechanisms for committing such criminal offenses, and develop effective mechanisms for preventing and combating these abuses.

This article is devoted to this issue, in which a criminal law analysis of the abuse of state budget funds in Ukraine will be carried out, the legal aspects of fiscal policy will be studied, their impact on economic security, stability and development of the country will be examined, and the effectiveness of current criminal legislation in the field of prevention and punishment for these criminal offenses will be assessed. We emphasize the need for a comprehensive approach to solving this problem strengthening control over the use of budget funds, increasing the professionalism of civil servants, involving the public in control, and international cooperation.

Keywords: *criminal offenses in the fiscal sphere, misuse of budget funds, misuse of budget funds, corruption, criminal liability.*

Стаття надійшла до редколегії 26 лютого 2025 року